

Nasjonal turistveg Andøya - der havet går på land

Drømmer du om å se hval eller spekkhugger på hvalsafari? Fascineres du av nordlyset? Eller kombinasjonen hvite sandstrender, spisse fjell og åpent hav? Nasjonal turistveg Andøya byr på alt dette - i tillegg til endeløse multemyrer, et yrende fugleliv, eget romskip og turistvegkringle!

Bleikstranda på Bleik i midnattssol med fuglefjellet Bleiksøya.
© Steinar Skaar / Statens vegvesen

NASJONAL TURISTVEG ANDØYA

Attraksjonen Nasjonale turistveger er 18 kjøreturer gjennom vakker norsk natur der opplevelsen forsterkes med nyskapende arkitektur og tankevekkende kunst på tilrettelagte utsiktspunkter og rasteplasser. Statens vegvesen står bak dette utviklingsarbeidet.

Bobilen presenterer i samarbeid med Turistvegseksjonen en serie med turistvegstrekingene. Andøya er den femtende i rekken.

Fakta om turistvegen og Andøya

Andøya ligger lengst nord i Vesterålen. Den 58 km lange turistvegen (fv. 974/976/82) går på yttersiden av Andøya fra Bjørnskinn, litt nord for Risøyhamn, til Andenes på nordspissen av øya. Fra Andenes kan du ta sommerferge til Gryllefjord, hvor Nasjonal turistveg Senja starter (omtalt i forrige nummer av Bobilen). De to turistvegene danner til sammen et ytre alternativ til E6 og Hurtigruten. I sør lar turistvegen seg godt kombinere med Nasjonal turistveg Lofoten.

Det er så langt kun ett ferdigstilt turistvegstopp langs strekningen på Andøya – Kleivodden utsiktspunkt, men det er ingen grunn til å vente med å legge turen hit. Turistvegen er en fantastisk kjøreopplevelse, og det er mye å ta seg til langs strekningen. Landskapet er fullt av kontraster, og mange steder klamrer vegen seg fast på en smal hylle mellom storhavet og spisse, stupbratte fjell. Andre steder er det langstrakte myrer så langt øyet rekker, som på sensommeren farges oransje av muldebær.

Andøya er blitt kjent som «hvalens rike» pga. nærheten til feltene hvor de store hvalene holder til, året rundt. Andøya ligger nærmere eggakanten i Norskehavet og de store

havdypene enn noe annet sted i Norge. En smal undervannscanyon på havbunnen utenfor øya påvirker havstrømmene og skyver næringsrikt vann fra dypet opp mot overflaten. Resultatet er et næringsrikt felt som gir store fiskeriforekomster og et rikt miljø for andre marine arter, deriblant hval. Det går daglig hvalsafari-turer fra Andenes.

På grunn av Golfstrømmen er klimaet på Andøya relativt mildt. På godværsdager kan du boltre deg på imponerende, lange hvite sandstrender. Det er 24 timers sol og dagslys om sommeren, og midnattssolsesongen varer fra 22. mai til 20. juli. Øya er imidlertid velsignet med flere turistsesonger, da hvalsesongen strekker seg over hele året. I mørketiden, fra 28. november til 16. januar, stiger ikke solen over horisonten, men i denne tiden er nordlyssesongen på det mest intense.

Turmulighetene er mange. Det er merkede løyper til fjelltopper med fantastisk utsikt, eller hvorfor ikke utforske øya på sykkel? Andøy har også rike muligheter for fiske i innsjøer og elver. Vil du jakte på storfangsten, kan du prøve havfiske. En annen populær aktivitet er padling i kajakk langs kystlinjen, hvor du kommer tett på sel, sjøfugl og dyrelivet i skjærgården.

Flatt landskap nær Bø i Andøya.

© Foto: Roger Ellingsen / Statens vegvesen

Familien Tollefsen driver Atelier Nøss.

© Foto: Espen Tollefsen

Fra Bjørnskinn til Bø

Andøybrua går over Risøysundet og binder Andøya sammen med Hinnøya, Norges største øy ved fastlandet. På Andøysiden kommer du da til Risøyhamn, hvor Hurtigruten anløper daglig. Turistvegen starter ved Bjørnskinn, noen kilometer lenger nord. Sett fra sørvest ligner fjellet bak bebyggelsen visstnok på et bjørnskinn som henger over en staur, derav

navnet. Stedets kirke er fra 1885. Den kjente polfareren Helmer Hanssen var fra Bjørnskinn. Han deltok på de tre første av Roald Amundsens polarekspedisjoner, bl.a. med Gjøgjen gjennom Nordvestpassasjen, og han var med i gruppen som nådde Sydpolen som de første 14. desember 1911. Det står en minnebauta over ham bak kirken.

Turistvegen ligger inneklemt mellom havet og bratte fjellsider like nord for tettstedet Nøss.

© Foto: Jarle Wæhler / Statens vegvesen

Tinder på Langøya i Vesterålen, like nord for tettstedet Nøss.

© Foto: Jarle Wæhler / Statens vegvesen

Fra Bjørnskinn går vegen videre til Bø på yttersiden av øya, med en fantastisk utsikt mot storhavet og midnattssolen. Det er også et flott sted å oppleve nordlyset, uforstyrret av lysforurensning. På jernaldergårdene Sletten og Bakkan er det rike spor etter eldre bosetning. Her er det hustuffer, stein-gjerder, gravrøyser og spor etter et livskraftig samfunn som strekker seg mer enn 2000 år tilbake.

Nordtun Gård har drevet siden 1865, og drives i dag av 5. generasjon. De produserer ost fra eget ysteri, har gårdsutvalg og gårds kafé om sommeren. De har egen lamafarm, og har bl.a. lama på menyen. De er også besøksgård for skoler og barnehager, og har mange aktiviteter for store og små.

I Bø ligger også Marmelkroken kultur- og aktivitetssenter. Her ble det arrangert VM i Highland games i 2014, og de

skreddersyr aktiviteter der du bl.a. selv kan delta i Marmelkroken games til vennskapelig kappestrid, benytte klatrevegg, trampoline, sandvolleyballbane e.l. Du kan også leie sykler, og stedet er et ypperlig utgangspunkt for små vandreturer langs fjæra eller i fjellet. Spisesalen har panoramautsikt mot storhavet, Anda fyr og et aktivt våtmarksområde. Kaféen er kun sommeråpen.

Atelier, alver og attraktive multemyrer

Noen kilometer lenger nord kommer du til Atelier Nøss. Dette er et sommergalleri, hvor kunstneriske uttrykk blomstrer. Det er et familieprosjekt, hvor familien Tollefsen driver verksted og utvalg, og alle driver innen kunst og håndverk. Her finner du maleri, skulptur, foto, tegning, vev, litteratur, grafikk og tekstil. Ta en titt innom, her er noe for enhver smak.

Bergformasjonen Bukkekerja er et samisk kulturminne.

©Foto: Roger Ellingsen / Statens vegvesen

Ved Børra, med utsyn mot tindene i Vesterålen
© Foto: Steinar Skaar / Statens vegvesen

Fyrlykt ved Nordmela.
© Foto: Steinar Skaar / Statens vegvesen

Videre nordover, i Børra, balanserer turistvegen på en hylle i fjellet. På neset Børhella ligger fjellformasjonen Bukkekjerka. Dette er en gammel samisk offerplass, og navnet kommer av samiske «bokhi», som betyr kløft, og «giergie» som betyr stein. Fra Bukkekjerka er det fantastisk utsikt mot nord og et flott sted å oppleve midnattssolen. Her skal det etter planen starte bygging av en stor rasteplass med toalett i 2016.

Videre kommer du til Nordmela, et av de største fiskeværene i Vesterålen. Legg turen innom Nordmela Landhandleri og Kafé. Her har de innimellom Skravlekafé, hvor man kan få seg en «god gammeldags kjærringsnakk», gjerne med håndarbeid til. De selger også ferske fiskekaker, og de har ofte hvalkjøtt, kongekrabbe mm. I tillegg har de et imponerende utvalg øl. Her selges også Midnattsol kaffe fra Andøya, og denne brennes kun om sommeren når det er midnattsol.

Litt nord for Nordmela kan du ta en liten avstikker fra turistvegen over til andre siden av øya, mot Myre og Dverberg. Det tar ca 15 min å kjøre til Dverberg. Der finner du Alveland med såpeverksted, café, overnatting og butikk. Her lager Rita King ca 25 ulike typer såpe, bl.a. den populære Nordlyssåpen, multesåpe, blåbærsåpe etc. Hun lager dessuten spesialsåper som hundesåpe, bunadssåpe mm. Hun produserer ca 30.000 håndlagede natursåper i året.

Dverberg er også hjemstedet til Torstein Raabye, krigshelt og telegrafist på Kon-Tiki-ferden. Det er reist en byste over ham i parken, rett sør av Alveland. Dverberg kirke er tegnet av en av Norges historiens viktigste arkitekter, Christian Heinrich Grosch, som også har tegnet universitetet i Oslo, Oslo Børs, Norges Bank og domkirken i Tromsø. Dverberg har dessuten pub, samvirkelag, motorsykkelmuseum og stoffbutikk.

Nord for Dverberg, mellom Dverberg og Skarstein, ligger Ramsåfeltet med Norges eneste forekomst av kull utenfor Svalbard. Det er også det eneste området på Norges fastland med sedimentære bergarter fra jura og krittiden. I tillegg til kull og oljeskifer, er det også rikt på fossiler. Det er bl.a. funnet fossil av en 3 m lang fiskeøgle.

Over til venstre: Nordlyssåpen er blant de mest populære på Alveland på Dverberg, en liten avstikker fra turistvegen.

© Foto: Alveland

Over: Såpeloftet og kaféen på Alveland på Dverberg, en kort avstikker fra turistvegen.

© Foto: Alveland

Utsikt fra Måtinden 408 moh.

© Foto: Camilla Ilmoni

Utsikt fra Måtinden 408 moh. © Foto: Camilla Ilmoni

Vi setter snuten mot turistvegen på yttersiden igjen, og slås av de endeløse myrene. I multesesongen lyser det mot oss i knall oransje. Andøya har faktisk Nord-Europas største myrområder, og er spesielt kjent for sine multer. Egne regler gjelder for multeplukking i Nordland, Troms og Finnmark, spør på turistkontoret.

Stave

Vel tilbake på turistvegen fortsetter vi nordover mot Stave. Myr- og våtmarksområdet mellom Skogvollvatnet og Dverberg er naturreservat. Det samme er strandlinjen og området utenfor på strekningen Nordmela-Stave. Fiskeværet Stave har trolig fått navnet sitt etter «stavan», de spisse bergformasjonene på yttersiden. På fjellene på begge sider av veien kan vi finne 3000 år gamle fangstgroper med opptil 300 meter lange sperregjerder. Disse anleggene ble bygget av steinaldermenneskene og brukt til å fange villrein. Reinen ble ledet langs steingjerdene og endte utfor stupene, der de kunne hentes av jegerne. Fangstmetoden ble benyttet helt til 1700-tallet. På vestsiden av dalen er sperregjerdene vanskelig å se i dag, men fem fangstgroper er godt synlige i terrenget.

Fjellene i Stave gjør at det ofte kan være sol der, selv om det er tåke i Andenes, som ligger bare 15 minutters kjøring unna.

Stave Camping & Hot Pools arrangerer sel- og fuglefjell-safari. Og du kan leie sykkel eller kajakk, eller kose deg i hot pools med 38 graders vann og fenomenal utsikt over havet.

Kyststien mellom Stave og Bleik

Kyststien omfatter alternative veivalg. Det er variert vanskelighetsgrad, men turgåere kan lett komme seg gjennom stien, som av og til følger langs fjæra, og noen steder går litt opp i høyden. Stiens høyeste punkt er Måtinden, 408 moh. Fra starten nær Stave tar det ca 1,5 time opp på Måtinden. Stien er godt opptråkket hele veien, men ikke gå for nær kanten, da det stedvis er stupbratt. Du har en fantastisk fin utsikt fra toppen ut over storhavet. Her ser du også ned til Høyvika. Bilde av den vakre stranden i Høyvika ble brukt ved Apples lanseringer av den nye iPad Pro og Macbook i år. Kyststien er til sammen ca 9 km, dersom man går hele strekningen fra Stave til Bleik.

Bleik og Bleiksøya

Det lille fiskeværet Bleik er en perle langs strekningen med sin vakre beliggenhet. Den lille intime landsbyen inneholder både butikker, kafe og pub. Bleik Golfstrømbane, en 9-hulls golfbane er under utvikling, og det er gode muligheter for kiting utenfor stranden, samt hanggliding og paragliding fra

Høyvika og Måtinden. © Foto: Stave Camping & Hot Pools / Emmet Lucey - Visit Andøy

Fiskeværet Bleik i midnattssol.

© Foto: Jarle Wæhler / Statens vegvesen

fjellene rundt. Den lange lyse Bleikstranda har gitt navn til stedet (av bleikr som betyr lys eller blek) og er innbydende, enten det er til bading eller en tur langs stranden. Den karakteristiske Bleiksøya ligger rett utenfor. Her hekker over 80.000 lundefugl, en stor koloni havørner og en rekke andre fuglearter. Fra Bleik kan du delta på puffin safari, hvor du drar for å se på bl.a. lundefuglene på Bleiksøya. Øya er vernet som naturreservat og i juni og første halvdel av juli er det forbudt å gå i land på øya. Akkurat som Torghatten på Helgelandskysten har øya et hull tvers gjennom, som du kan gå gjennom når det ikke er ferdselsforbud.

På Midnattssol Camping på Bleik ligger forholdene til rette for å se midnattssolen på sommeren og nordlyset på vinteren. Det er muligheter for havfiske, samt innlandsfiske etter ørret og laks.

Kleivodden

Neste stopp er Kleivodden rasteplass og utsiktspunkt, eller Klæva som det kalles lokalt. Her stuper fjellene i havet, men plassen ligger lunt til mellom svabergene. Herfra er det en overveldende utsikt mot storhavet, den kritthvite Bleikstranden, Bleiksøya og tindene rundt Bleik. Finn frem kaffekoppen og ta deg god tid til å nyte havet, himmelen og lyset.

Kleivodden var tidligere utskytingssted for raketter. Oppgaven var å rydde opp, tilrettelegge for parkering og ikke minst lage et attraktivt utsiktspunkt. Enkle flater og trapper i betong knytter anlegget til terrenget og setter fokus på utsikten og landskapet. Flatene brytes kun av steiner av lokal lødingen-granitt som speiler lys og himmel og som gir robuste sitteplasser. Arkitekt: Inge Dahlman, Landskapsfabrikken As.

Andøya Space Center og Romskipet Aurora

Andøya Space Center, tidligere Andøya Rakettskytefelt, er et senter for oppskyting av forskningsraketter og slipp av vitenskapelige ballonger. Det er lokalisert i Oksebåsen, rett nord for Kleivodden. Anlegget har også en rekke bakkeinstrumenter som benyttes i utforskningen av det nære verdensrom. Den første raketten, «Ferdinand I», ble skutt opp i 1962, og siden den gang er det skutt opp mer enn 1000 raketter herfra. Forskningsraketter blir skutt ut i verdensrommet flere ganger i året. De sender også opp vitenskapelige ballonger, alt fra små værbaljoner til enorme forskningsballonger.

Romskipet Aurora er et nytt lærings- og opplevelsessenter knyttet til virksomheten på Andøya Space Center. Her kan du oppleve en virtuell tur ut i verdensrommet, erfare nordlyset og forstå dets opprinnelse, effekten på planeten vår og lære mer om hvordan nordlyset gjenspeiles i norsk historie og kultur. En film viser også hvordan raketter fra Andøya blir brukt i

Raste- og utsikts-
plassen Kleivodden.
© Foto: Per Ritzler /
Statens vegvesen

utforskningen av nordlyset. Senteret har også spennende utstillinger om nordlyset og Norge som romnasjon. Du kan delta i vitenskapelige eksperimenter, sende ut virtuelle raketter og få inntrykk av hvordan dagliglivet er på et romsenter. Det er også en egen «Space shop».

Andenes

Fem kilometer lenger nord kommer du til Andenes, endepunkt på turistvegen. Andøya kaller seg Nordlyskommunen, og det passer spesielt godt på Andenes, hvor det er fri horisont for nordlyset. Andøya lufthavn Andenes ligger også her.

Det karakteristiske Andenes fyr fra 1859 er 40 m høyt og Norges 3. høyeste fyr. Det ligger helt nede ved havna, og det arrangeres guidete turer opp i fyret hver dag om sommeren. Like ved fyret ligger Hvalsenteret, i en gammel fiskebrygge. Her kan besøkende delta på hvalsafari og besøke Hvalsenterets museum. Hvalsafari Andenes er den første og største tilbyderen av hvalsafari i Norge. De ble etablert for over 25 år siden, og den lange erfaringen gjør at de vet hvor de skal lete etter hvalene. De tilbyr 100% hvalgaranti, som betyr at hvis du ikke

får sett hval får du en ny tur gratis på første tilgjengelige avgang eller får pengene tilbake.

Om sommeren er det i hovedsak spermhval som oppholder seg i området utenfor Andenes, men du kan også se andre hvaltyper, som spekkhuggere og grindhval. Om vinteren er det imidlertid større sannsynlighet for å få se både knølhval, finnhval og spekkhugger, i tillegg til spermhvalen.

Hvalmuseet ligger i kjelleren på Hvalsenteret. Guidet tur er inkludert i hvalsafaribilletten, men museet kan også besøkes uavhengig av safarieren. Hvalbutikken ligger også i senteret. Her vil du finne et rikt utvalg av artikler relatert til hvaler, hvalsafari og natur, som klær, bøker, bilder og plakater, men også smykker, kniver, kosedyr og håndlagde glasshvaler.

En annen opplevelse er Sea Safari Andenes. Her kjører du med RIB og får oppleve dyre- og fuglelivet på yttersiden. Er du heldig får du se både havørn, lundefugl, sel, nise, småhval og spekkhuggere.

Du kan også besøke Polarmuseet, Andøymuseet eller Andøy

Takkete fjell i midnattssol ved
Oksebåsen nord på Andøya,
sett fra Andenes.

© Foto: Steinar Skaar / Statens vegvesen

Midnattssol og vindstille ved Andenes.

© Foto: Steinar Skaar / Statens vegvesen

Over:
Bakeriet
Andenes
selger
Turistveg-
kringle.
Verdt
å prøve!

© Foto:
Bakeriet Andenes

Andøya har Nord-Europas
største myrområder, og på
sensommeren bugner
det av multer.

© Foto: Alveland

Tindene nord på Andøya sett fra Børra.

© Foto: Steinar Skaar / Statens vegvesen

M/S «Reine» og dykkende spermhval.

© Foto: Tone Bjøndal og Torleif Lundquist / Hvalsafari Andenes

Spermhval som dykker i midnattslis.

© Foto: Fernando Ugarte /Hvalsafari Andenes

Natursenter, eller prøve deg på en av de mange merkede tur-stiene i området.

Om du skal spise, kan du f.eks. legge turen innom restaurant Sørvesten. Her kan du nyte havets delikatesser i et maritimt miljø, bl.a. tørrfisksuppe, den kjente hvalsteken Bloody Watson eller den lokale spesialiteten boknafisk. Eller prøv Ar-ersten Andenes, en typisk nordnorsk restaurant og pub, med mange nordnorske spesialiteter tilpasset sesongen på menyen. Etter oppholdet i Andenes kan du om sommeren ta fergen over til Gryllefjord på Senja, og derfra fortsette langs Nasjonal turistveg Senja. Fergen tar ca 1 time og 40 minutter.

Praktisk info

Det er tømmestasjon for bobiler på Andenes Camping mellom Bleik og Andenes og på Midnattsol Camping på Bleik.

Det går sommerferger mellom Andøya og Senja. Fergesambandet fra Andenes til Gryllefjord på Senja trafikkeres av Senjafergene. For fergetider, sjekk nettsider under Mer info nedenfor.

Mer info:

nasjonaleturistveger.no
visitandoy.info
nordnorge.com
visitnorway.no
senjafergene.no

Facebook: National Tourist Routes in Norway
App: Visitnorway – Official Travel Guide

Trine Kanter Zerwekh

Statens vegvesen, Turistvegseksjonen

Nordlys over Bleiksøya. © Foto: Helge Hellesund / Visit Andøy